

Nr 43.

Av herr **Herou m. fl.**, *angående åtgärder till avlyftning eller minskning av i små och medelstora jordbruksfastigheter intecknad skuld.*

Runtom i landet har under senaste år märkts kraftiga, alltmer stegrade, yttringar av otålighet och missnöje från jordbrukarhåll. Man märker bakom bondekonferenser och jordbruksmöten uttryck för en stigande jäsning över förhållanden som ekonomiskt-politiskt blir allt olidigare för jordbrukarna. Dylika yttringar är f. ö. en internationell företeelse, som bottnar i en svårartad jordbrukarkris, som sveper fram över kapitalismens värld. I olika landsändar har resolutioner antagits, vilka kräver effektiva åtgärder till nödlägets avhjälpande.

Tyvärr har de, som tryckes allra hårdast av krisen, de som under alla förhållanden varit och är mest förtryckta, icke förmått att ge ett starkt organisationsmässigt uttryck för sina känslor. Jordbrukarnas bottenkikt: småbönder, arrendatorer, lantarbetare o. d. är alltför hårt fjättrade, under oket av sin dagliga kamp för att hålla sig uppe, att de icke haft tid och krafter för att kunna vara med och formulera de olika »krav», som i ovan nämnda resolutioner ställts upp.

Dessa har därför vanligtvis alls icke berört sådana problem, som för jordbrukarnas bottenkikt måste vara de väsentligaste såsom: besuttenhet, skuld- bördornas avlyftande, arrendatorernas frigörelse o. s. v.

I förgrunden träder, i de allmänna debatterna, jordbrukskrisens samband med jordbrukets ogynnsamma konjunkturläge.

Priserna på jordbrukets avsaluartiklar är låga i förhållande till allmänna prisnivån, till allmänna nivån för jordbrukets omkostnader, förnödenheter, kläder, skatter, räntor o. s. v. Det grundläggande för den ekonomiska depressionen är att söka häri. Den synes göra sig gällande inom nästan alla länder, i frihandelsländer som i ultraprotektionistiska stater. Påtagligen icke minst i de senare. Då så är förhållandet har man full anledning att fastställa, att det dåliga konjunkturläget är beroende på överproduktion. En relativ sådan i förhållande till människornas — framför allt i kolonierna och fasciststaterna — den stora massans av arbetare i alla kapitalistiska stater, även i fråga om livsmedel, låga levnadsstandard.

Socialstyrelsen anförde i betänkande vid 1928 års riksdag: »I Amerika synes man söka huvudförklaringen till prisdepressionen däri, att produktionen

av livsmedel, vilken är svår att omlägga, *åtminstone* temporärt (kurs. av oss) överstigit efterfrågan, vilken ingalunda är så elastisk som i fråga om industrialster, beträffande vilka vid prisreduceringar snabbt framväxer nya behov, som kan — eller åtminstone borde kunna — snabbt absorbera även en genom rationalisering och mekanisering i väsentlig grad utökad produktion.»

I anförda påvisas alltså relativ överproduktion. Men säges ej ut vad som är anledningen till att »nya behov» — »som borde kunna absorbera» — »utökad produktion» icke gjort det. »Snabbt». Detta beror ju därpå, att ökad produktion ej är liktydigt med *ökad* köpkraft hos arbetarna, konsumenterna. Massan behåller trots produktionsstegring en låg levnadsstandard. Produktionens massa ökar hastigt men icke konsumenternas.

Om arbetarna och bönderna, alla nu utsugna grupper, kunde köpa åter för värdet av vad de producerar skulle intet varuöverflöd, inga produktionskriser uppstå. Att en sådan kris för jordbruket är svårare att övervinna (tillfälligtvis övervinna) är lätt att förstå, enär varuproducenterna här utgöres av 100-miljontals, oorganiserade, var för sig tävlande. Jordbrukarna kunna ej som med världsmonopolets vapen utrustade industrimagnater organisera varuförstörelse eller produktionsinskränkning.

Tvärtom. Ju lägre pris, ju svårare förhållanden, ju mera spänner den enskilde jordbrukaren krafterna, arbetar tills han dignar, för att hålla sig flytande. Producenter ännu mera.

En skribent i Svenska Lantmännens Föreningsblad har riktigt anfört: »För närvarande ser det ut, som om folkökningen i världen, och alltså den därav ökade konsumtionen gick i helt andra och långsammare takter än förr, då däremot produktionsökningen genom tekniska och vetenskapliga hjälpmedel gick i betydligt hastigare tempo än förr beräknats.»

— — — »Produktionsökningen har varit och möjligheterna för ytterligare produktionsökning är större än konsumtionsökningen.»

Detta är ett utomordentligt medgivande åt kommunistisk samhällskritik. Borde icke detta vara klart för en var, som allvarligt vill stanna inför dessa satser. Just detta: *det finnes på jordbrukets ännu outvecklade stadium produktionsmöjligheter långt utöver det behov, som gör sig gällande köpmässigt. Varför lever då minst hälften av jordens befolkning i fullständigt armod, i stor knapphet på även de nödvändigaste livsmedel?*

Och omvänt: *Om Kinas, Indiens m. fl. koloniala folk, om arbetarna och bönderna runt om i världen hade möjligheter till bättre levnadsvillkor — kunde köpa åter för hela sitt arbetsvärde — så skulle alls icke uppstå något varuöverflöd.*

Kapitalismen står inför bankrutt. Dess motsägelser skärpes, växer den över huvudet. Vi närmar oss vad Lenin kallar revolutionens grundlag: »när de 'breda lagren' icke vill ha det gamla och då 'spetsarna' inte kan det gamla, först då kan revolutionen segra.»

Det är uppenbart att någon *varaktig förbättring* av den stora massans läge icke är möjlig under kapitalismens regim. Det kommer jordbrukarna också

genom egen erfarenhet att lära sig förstå. Produktionskriserna äro goda undervisare.

Borgerliga forskare söka framhålla att krisen skall lösas genom minskad produktion eller ökad konsumtion.

Flertalet av de förvirrade krav, som ställts i jordbruksmötenas resolutioner, skulle om de förverkligades *motverka dessa som botemedel angivna rörelseriktningar*.

Produktionsminskning: alltså jordbrukskrisen skulle fortgå tills i någon del av världen eller i allmänhet produktionen minskades. Men i varje vrå av världen anstränger man sig för att det icke skall bli just där, och ökar produktionen. Konsumtionsökning: köpkraften minskar bland de breda massorna över hela den kapitalistiska världen. En forskare utbrister: »I Förenta staterna är sockerkonsumtionen pr capita uppe i 50 kg. pr år, under det den bland Kinas 400 miljoner stannar vid 2 kg. Vilken oerhörd potentiell konsumtionsförmåga finnes ej här.»

Då köpkraften minskar under kapitalismens regim kan under denna icke massans »potentiella» konsumtionsbehov lösgöras.

Slutgiltigt varaktigt kan således endast socialismen ge bättre möjligheter åt jämväl även bönderna.

Socialismen är en utvecklingsprocess som begynner genom massornas, genom kamp, krossande av kapitalismen.

I nuvarande skede måste energiska ansträngningar göras för att stödja krisens offer.

Men om detta skall ske genom statsmakternas understöd i en eller annan form åt jordbruksnäringen, kräva vi samtidigt åtgärder som förändrar jordbrukargruppernas inbördes förhållande, åtgärder som gör att stödet åt jordbruksnäringen blir ett stöd åt de verkligt nödlidande jordbrukarna.

Vid bedömandet härav kan man således icke stanna enbart inför konjunkturläget. Jordproblemet måste tas upp i ett större ekonomiskt-socialt sammanhang. Vid ett sådant bedömande framträder i förgrunden sådana fakta att man, i kort sammanfattning, kan säga, att jordbrukarnas allmänna läge avspeglar sig på följande sätt:

1. Skuldbördan växer. Den intecknade gälden i landsbygdens fastigheter var redan 1927 nära 5 miljarder kronor. Skuldräntan på denna uppgår till en fjärdedel av årliga skördevärdet.

2. Som ovan påvisats har jordbruksnäringen mycket dåligt konjunkturläge och svag räntabilitet.

3. Möjligheterna till biförtjänster, som tidigare gett stora grupper av jordbrukare nödvändigt tillskott av kontanta inkomster, reduceras allvarligt genom den industriella rationaliseringsprocessen. Samma motoriska kraftutveckling, som reducerar bondens biförtjänster, trycker honom alltså med höga vägskatter.

4. Ett stort antal jordbrukare ha för liten åkerareal, sakna ofta tillräcklig stödskog. Äro obesuttna, komma i svår beroendeställning till storagrarnerna och

industribolag. Säkert över 100,000 jordbrukare ha en mycket olidlig och otrygg tillvaro på grund av denna orsak.

5. Nära 100,000 arrendatorer äro dessutom fjättrade i det ovisshets- och otrygghetsmoment, som ligger i arrendesystemets godtycke. Den omskrutna arrendelagstiftningen sättes ofta ur spelet av den ekonomiska diktaturen. Under hot om avflyttning, hot om att avstänga arrendatorerna från arbetstillfällen o. s. v. förmår bolag och storagrärer att genomföra sina önskningsar. För fullständigare belysning av dessa förhållanden hänvisas till vår motion II: 198 vid 1929 års riksdag.

Vad lönearbetarna inom jordbruket beträffar ser dessa sitt läge alltmer försämrat. Deras timlön ligger nere vid 45—50 öre. Arbetstiden är 2,700—3,000 arbetstimmar per år. Föreningsrätten söker ännu deras arbetsköpare vägra dem. De vräkas ur sina bostäder vid begynnade kamp om de mest anspråkslösa krav. Statens maktapparat trädde i funktion vid vräkningarna i Möre.

Med kännedom om dessa förhållanden förpliktigar sig vårt parti — de förtryckta parti — att skärpa kampen för det arbetande, fattiga jordfolkets sak. Mot den rörelse, som nu under hycklande later söker göra ett block av allt landsbygdens folk mot industriens organiserade arbetare, måste arbetare och bönder förena sig i en fast och mäktig allians mot sina gemensamma utsgare och fiender.

I nuvarande läge vill vi i de förtryckta jordbrukarnas intresse kämpa för följande delkrav:

1. Tilldelning av jord och i vissa fall skog åt jordbruk som behöva komplettering för att åt jordbrukaren giva full besuttenhet. Indragning av de större godsens och bolagens jordinnehav.

2. Arrendelagstiftning som utmynnär i brukarens okvalda besittning av sitt brukningsområde.

3. Kraftiga åtgärder för att från bondejordbruk (medelstora och små) avlyfta den tryckande skuldbördan. Rationellt ordnande av frågan om jordbrukets driftskredit.

4. Stark utveckling av jordbrukarnas kooperation för rationellt ordnande av avsättning och export av lantbrukets produkter. Statens medverkan och statsanslag i sådant syfte.

5. Kamp mot arbetarnas och böndernas tullbördor.

6. Jordbrukarnas vägsatser lättas, överflyttas på industrifastigheter och bärkraftiga inkomsttagare.

I de åtgöranden, som kan ifrågasättas för att stödja offren för jordbrukskrisen, kommer förverkligandet av det krav, som vi i punkt 3 i våra delkrav angivit, att effektivt bringa hjälp åt dem, som annars i första hand skulle bli krisens offer. Det vore orimligt att år efter år genomföra stora anslagsbelopp för nybildning av jordbruk men samtidigt låta de gamla gå under.

Sedan år 1905 har genom den statsunderstödda egendomsverksamheten tillkommit ungefär 35,000 jordbruks-egnahem. Varje år får numera drygt 2,000 personer möjligheter att förvärva sådana hem. Det offras miljoner kronor årligen för det syftet.

Att samtidigt lika många personer stupat och härefter i raskare takt än nybildning av jordbruk kan ske personer kommer att drivas från sitt brukningsområde på grund av en omöjlig, ohygglig kamp mot tryckande skuldbörda, för en sådan insikt har det hittills blundats alltför mycket. På detta sätt kan det ej få fortgå. Det vore att medvetet narra fram nya offer, slavar för ett system som är ohållbart.

Dylika slutsatser har t. o. m. jordsökande, »jordhungeriga», dragit förr än vissa politiker, vilka fortfarande envisas ställa jordbruksnybildningen »i förgrunden», då på grund av jordbrukskrisen numera jordfrågans ekonomiska sida ovillkorligen blir förstahandsproblemet i jordfrågan. Egnahemsnämnder rapportera om hurusom antalet sökande av egnahemslån kraftigt minskats senaste år.

En hushållningssällskapets sekreterare, som hösten 1929 av en tidning intervjuades om jordbrukskrisens inverkan på egnahemsverksamheten, har yttrat:

»Särskilt gäller det naturligtvis nybildning av jordbruk. Efterfrågan på sådana lån har sjunkit oerhört. Tidigare utlämnades ungefär lika stora belopp i lån för bostads- och jordbruksfastigheter. Men under fjolåret inträdde en stark minskning för den senare kategorien. Totalsumman uppgick inte ens till hälften av vad som disponerades för bostadslägenheter. I år ha något flera ansökningar gjorts om jordbrukslån. Om denna stegring får tydas som ett tecken på återvändande optimism är dock mer än ovisst. Småbrukarnas svårigheter ha icke lättats utan tvärtom betydligt tilltagit under detta år.

Under nuvarande förhållanden måste det vara fruktansvärt svårt för egnahemsjordbrukarna att komma ut med räntor och amorteringar på sina lån.

Emellertid är det givet att många sitta trångt, t. o. m. så trångt att de, om krisen fortsätter, förr eller senare tvingas ge upp. Ur det allmännas synpunkt måste det te sig bedrövligt, att, när staten hjälpt folk till jord och de själva offrat pengar och arbete, en plötslig kris skall förstöra vad som löftesrikt påbörjats.»

Vissa forskare som sysslat med jordbrukskrisen framhålla t. o. m. att jordbruksnedläggning i Sverige synes vara en nära liggande möjlighet.

Frågan om förbättrade kreditmöjligheter för de ekonomiskt svaga jordbrukarna blir en brännande fråga. Men vill man gå till botten av frågan om att lyfta upp de betryckta jordfolksgrupperna måste man gå ännu längre.

Små och medelstora bönders tryckande skuldbörda bör, genom energiskt och raskt ingripande, avlyftas.

År 1927 var den in-tecknade gälden i landsbygdens fastigheter 4 miljarder 872 miljoner kronor, lika med 49.3 procent av taxeringsvärdet mot 34.5 procent 1880. Avgörande vid denna procentuella ökning är det förhållandet, att taxeringsvärdena numera närmar sig saluvärdena mera än någonsin förut och att skuldbördan i förhållande till jordbrukets avkastning och räntabilitet är mera tyngande än tidigare. Detta kan illustreras genom följande tabell.

Åkerareal, intecknad gäld i landsbygdens fastigheter, skördevärde samt skuldbördans förhållande till årliga skördevärdet m. m. under olika tider:

År	Åkerareal i miljoner har	Skuldbörda milj. kr.	Ränteutgift 5 % milj. kr.	Skördevärde milj. kr.	Skördevärde pr har kr.	Ränteutgift pr har kr.
1870	2,5	574	28,7	548	220	11
1910	3,6	2,002	100	779	240	28
1924	3,8	4,634	230	1,196	307	60
1927	3,8	4,872	243	—	—	64

Avkastningens värde, skördevärdet, har under den tid, som skuldtrycket nära 6-dubblats, ökat endast med 50 procent. Nuvarande årliga räntebördan överstiger säkert 250 miljoner kronor = $\frac{1}{4}$ -del av hela svenska skördevärdet.

En politik, som har sikte på att energiskt gå in för att befria de arbetande bönderna från skuldbördans förbannelse, måste givetvis se till att de fastigheter som frias från skuld icke ånyo belastas med inteckningar.

De inteckningar som finnas i jordbruksfastigheterna innehaves av hypoteksföreningar, banker och enskilda. Vill man befria bönderna från dem, måste någon annan övertaga dem. Detta blir ett statens social-politiska problem. Att överflytta bördan från den ekonomiskt svaga på den ekonomiskt starkare.

Därför måste också åtgärderna gå ut på att avslägsna eller minska skuldbördan från de svagare fastigheterna och genomföra denna minskning i större grad ju svagare, mindre fastigheten är.

Det skulle kunna ske sålunda:

För jordbruksfastighet med högst 20 har åkerjord och intill 30,000 kronors taxeringsvärde, *där ägaren så önskar*, erlägger staten hela eller viss del av årliga amortering och fallande ränta och efter sådan skala att mindre fastigheter erhåller största procentuella lättnader i skuldbördan.

T. ex.

Fastighets taxeringsvärde:	Staten erlägger av årlig amortering och skuldränta:
Intill 10,000 kronor	100 %
över 10,000 kr. upptill 12,000 kr.	80 »
» 12,000 » » 14,000 »	70 »
» 14,000 » » 17,000 »	60 »
» 17,000 » » 20,000 »	50 »
» 20,000 » » 23,000 »	40 »
» 23,000 » » 26,000 »	20 »
» 26,000 » » 30,000 »	10 »

Ny inteckning i dylika fastigheter förhindras genom särskilda bestämmelser. Därjämte torde under vissa förhållanden, t. ex. från en tidpunkt då på grund av stegrade svårigheter för jordbrukarna, då dessa allvarligt hotas av utpantning eller exekutiv auktion, tills dess genom vissa åtgärder jordbrukar-

nas kreditförhållanden rationellt förbättrats, förordning om anstånd med betalning av gäld (moratorium) för vissa jordbruksfastigheter böra utfärdas.

Vi hemställa,

att riksdagen måtte hos regeringen begära utredning angående de åtgärder, som kunna och böra vidtagas för att från de små och medelstora jordbruksfastigheterna avlyfta eller minska den in-tecknade skuldbördan, som trycker dessa fastigheter, samt snarast framlägga de förslag, som av denna utredning föranledes.

Stockholm den 15 januari 1930.

Viktor Herou.

Aug. Spångberg.

Oskar Öhman.

Verner Karlsson.

K. Kilbom.

N. Flyg.

Edoff Andersson.

J. P. Dahlén.
